



Výročné a rodinné zvykoslovie pod Tatrami



1. strana obálky: FAŠIANGY V BATIZOVCIACH

4. strana obálky: BETLEHEMCI ZO ŠTRBY



Kúdel'ná izba (Štrba)

Materiálna, duchovná kultúra a folkloristika tvoria jednotný celok ľudovej kultúry. Zvykoslovie ako jeden z komponentov duchovnej kultúry zahŕňa v sebe kalendárne, čiže výročné zvyky a obrady, súvisiace s vegetatívnym cyklom poľnohospodárstva ako základného spôsobu obživy, a rodinné, ktoré sa viažu k základným zlomom v živote človeka i rodiny (narodenie, sobáš, pohreb).

Výročné zvykoslovie naväzuje na vegetatívny cyklus a v súvislosti s ním je potrebné zmieniť sa stručne i o presunoch kalendára. V predkresťanskom období začatím jarých prác na poliach začínal i nový rok. S príchodom kresťanstva sa novoročie presunulo z jarých mesiacov na december, dovtedy sústredený na oslavu zimného slnovratu. Na tento deň pripadlo v kresťanskom kalendári narodenie Krista. Presuny a rozdiely v termínoch nakoniec ustálil pápež Inocent výnosom z r. 1691, stanovujúcim 1. január za Nový rok pre celý kresťanský svet. Dodnes sa ešte stretávame s výskytom rovnakých prvkov v zime i na jar, niektoré úkony zostali v pôvodnom období jari, iné sa presunuli na zimu.

ZIMNÉ ZVYKOSLOVIE — je charakterizované predvianočným a vianočným obdobím až k Fašiangom. Zimný čas je časom vegetatívneho klúdu, nie však útlmu duchovnej kultúry. Toto obdobie je zamerané na naklonenie si nadprirodzených síl, snahou o zabezpečenie prosperity hospodárstva v budúcom roku. Prevaha noci nad dňom, tmy nad svetlom, predurčovala podľa predstáv ľudu i prevahu zlých síl nad dobrými, a tak tak sa zameriavali i na ochranu proti nim.

Po celú zimu až do Fašiangov sa schádzala mládež na poriadky v kúdelných izbách, ktoré boli okrem práce i strediskom spoločenského života, hier. V našom regióne najrozšírenejšími hrami bolo „lopatovanie“, „visim“, alebo „pačim“ (Liptovská teplička, Štrba, Šuňava, Batizovce...).

Najbohatším, ale i najzložitejším zvykoslovným obdobím sú Vianoce. Už predvianočné obdobie je charakterizované rôznymi zvykoslovnými úkonmi s využitím prvkov simlárne, kontagióznej, či parciálnej mágie. Tieto boli sústredené najmä na dni, kedy vládli strigy. Na Katarínu (Lip. Teplička), v niektorých oblastiach zasa na Luciu, (Štrba) kládli dievky do krčahov vetvičky ovocných stromov, ktoré mali do Vianoc vykvetnúť. Označenie čiernou, červenou a bielou stužkou malo veštiť budúcnosť: smrť, nemanželské dieťa, alebo svadbu. Vo všetkých obciach nášho regiónu deň Ondreja bol zväčša zasvätený úbohostným čarám, kedy dievky triasli ploty, pričom zaklínadlami privolávali muža, alebo liali olovo, čím veštili povolanie budúceho muža. Mikuláš je zasa charakteristický obchôdzkami masiek čerta, Mikuláša a anjela po domácnostiach, spojené s ich obda-



Zabíjanie klincov do prahu na Luciu (Štrba)



Predvianočná zabíjačka (Štrba)



Predvianočná zabíjačka (Štrba)



Chodenie s betlehemom (Štrba)

ruvaním. Lucia bola dňom, kedy strigy mali najväčšiu moc, podľa legendy o pálení stríg, pričom ona jediná nezhořela. Tu gazdovia sústredovali pozornosť na ochranu dobytka i celej domácnosti pred nimi, či už trojkráľovou hviezdou, alebo vencom cesnaku, či primiešaním cesnaku priamo do krmovín. Luciový stolček má svoju tradíciu na území celého Slovenska. Cez stolček, strúhaný od Lucie do Štedrého dňa sa v kostole na polnočnej omši ukázali strigy. I deň Tomáša mal svoju magickú moc. V tento deň zasa pôsobili priaznivé sily, preto i zabíjačky sa realizovali najmä v tomto čase. (mäso dlhšie vydrží).

Samotné Vianoce začínajú Štedrým dňom 24. 12. Na Spiši je rozšírené označenie tohto dňa ako Vilija, z latinského slova vigília, ktorým sa označoval predvečer sviatku všeobecne. V podstate každý úkon v tento deň mal svoj význam. Do domu nsmela ako prvá vstúpiť žena, pretože bola označovaná za nositeľku nečistých síl. Nič sa nepožičalo, ani nsmelo byť požičané odinakiaľ. Príprava jedál a pečiva musela byť ukončená najneskôr na poludnie. Pri večernom zvonení sa najmä dievky a mládenci chodili umývať na potok, (Zamagurské obce, Štrba, Babizovce) čím si zabezpečovali zdravie, krásu a čistú pleť. (Vikartovce). Veľká pozornosť bola venovaná príprave vianočného stola. V jednotlivých obciach sa stretávame s rôznymi variantmi. Pod stolom bola uložená slama a kus železa, alebo reťazou omotané nohy stola. Kov symbolizoval pevnosť, zdravie a pospolitosť rodiny. Na stole nsmel chýbať chlieb, jeden zostával až do Nového roka. Rovnaká nevyhnutná bol cesnak a misa so zrnom, kam ukladali po kúsku z každého jedla do jarných siatin, čo malo magicko-prosperitatívnu funkciu. Z tradičných vianočných jedál je potrebné spomenúť „bobaľki“ s makom, rozšírené na celom území Slovenska, v našom regióne sa vykytujúcu hrachovú polievku, či sušené ovocie. V Hanovnici je i dodnes známe pečenie figúrok z kysnutého „koláčového“ cesta. Z vianočného jedla zanesli i dobytku. Po Štedrej večeri chodievali po domácnostiach koledníci. V oblasti Zamaguria je charakteristické chodenie s kozou. Inak na území celého Slovenska sa stretávame s betlehemskými hrami. Tieto hry radíme už k ľudovému divadlu. Príbeh hier spočíva v zvestovaní anjela valachom, že sa narodil Kristus.

25. december je dňom Božieho narodenia. V tento deň sa na rozdiel od pôstnej Vilije dovoľovalo jesť mäso. Na Božie narodenie sa však vzťahuje zákaz akýchkoľvek domácich, či poľnohospodárskych prác. Nachádzame tu prvky novoročia. Najbližší príbuzní a známi chodili si navzájom vinšovať zdravie a šťastie.

Dalšie Vianočné obdobie až do Nového roka je obdobím veselí a zábav. Dedinské zábavy usporadúvali na Štefana i na Jána. 28. decembra sa na Spiši stretávame so zvy-

kom „mladenkovania“, obchôdzky mládencov po domoch dievok, spojené so šibaním. V Hranovnici prúty používané na „mladenki“ mali zabezpečiť zdravie dobytka, ak ich použili aj na prvý jarný výhon. S mladenkovaním sa stretávame i vo Vikarovciach, Liptovskej Tepličke, Štrbe, Vcenári i na Zamkaruských obciach.

31. december je posledným dňom starého roka. V niektorých oblastiach Slovenska sa stretávame v tento deň s „kurinovaním-babinovaním“ (obchôdzka mi masiek), na Špiši však podľa informátorov ich výskyt nezaznamenávame. Rozšírené dodnes je však znova koledovanie so želaním prosperity a zdravia do nového roka. Prvý deň nového roka má zvláštnu moc. Vzťahujú sa naň zákazy niektorých činností, ktorých nedodržanie malo nepriaznivo ovplyvniť chod domácností. Do domu mal znovu ako prvý návštevník vstúpiť muž, najlepšie zdravý chlapec, príbytok musel vítať Nový rok čistý. Znovu sa objavuje koledovanie, zväčša žartovného charakteru, spojené s odmeňovaním koledníkov. Cyklus vianočného zvykoslovía, kde dominujú obchôdzky po domoch so želaním zdravia a dobrej úrody, uzatvára 6. januára obchôdzka Troch kráľov — Gašpara, Melichara a Baltazára s trojkráľovou hviezdou. V tento deň v grécko-katolíckych (Vernár) a pravoslávnych obciach svätili kňazi tečúcu vodu, ktorou si ľud vysviacal celé obydlia.

Hromnice — 2. februára je sviatok Hromníc, kedy dochádza k stretnutiu zimy s letom. Vo väčšine obcí nášho regiónu zostalo dodnes živé svätenie sviečok, ktoré mali počas roka ochrániť obydlie pred úderom blesku, verili v jej silu pri uľahčení skonu umierajúceho.

V deň Blažeja (3. 2.) a Gregora (12. 3.) bolo ešte i v našom storočí rozšírené chodenie žiakov po domoch (Štrba), čo bolo vlastne zbierkou na prilepšenie učiteľovi. V prípade Gregora možno predpokladať analógiu s rímskymi slávnosťami učiteľov a žiakov na počesť bohyně múdrosti Minervy.

JARNÉ ZVYKOSLOVIE — pre toto obdobie sú príznačné Veľkonočné sviatky, označované i ako Sviatky jari. Veľkonočnou nedeľou je prvá nedeľa po splne Mesiaca, nasledujúceho po rannej rovnodennosti. Štyridsať dní pred Veľkou nocou končí fašiangové obdobie. Najvýraznejšie z hľadiska zvykoslovného sú posledné 3 fašiangové dni. Do týchto dní boli sústredené každé popoludnie zábavy až do neskorých večerných hodín. Posledný fašiangový deň je charakteristický sprievodom masiek. Na Špiši sa tento zvyk dodnes zachoval v Batizovciach, Jurskom, Šuňave, Lendaku, Vernári . . . Typickými maskami bol „bruchaač“ vypchatý slamou a „slameňak“ omotaný povrieslami. Ďalej dominujú muži v prezlečení za ženy, kováči, lekári, ktorí aktívne vystupujú i v kontakte s náhodnými divákmi, čo



Štedrovečerná večera (Štrba)



Traja králi (Štrba)



Hromnice (Lendak)



Fašiangový sprievod s „bruháčom“ a „slameňákom“
(Batizovce)

zvyšuje komický priebeh sprievodu. V Zamagurských obciach bolo donedávna rozšírené i chodenie s kozou, z viačného zvykoslovného cyklu. Nechýba mládež v krojoch s muzikou. Obchôdzkou po domoch získavajú potraviny na usporiadanie hostiny spojenej so zábavou. (slanina, vajčka). Posledným dňom fašiangov v utorok pred Popolcovou stredou končí obdobie svadieb, veselí a zábav a začína 40-dňový pôst, trvajúci až do Veľkej noci.

Jedným z najrozšírejších zvykov, súvisiacich s odchodom zimy a príchodom jari je Vynášanie Moreny. Tento zvyk má hlboké korene v predkresťanskom období. Vynášanie figuríny z obce a jej zničenie symbolizuje vyhnanie zimy, aby tak bol uľahčený príchod jari. U nás je tento zvyk dodnes rozšírený napríklad v Liptovskej Tepličke, kde mladé dievčatá vynášajú za dedinu oblečenú figurínu ženy, tancujú okolo nej a spievajú piesne privolávajúce jar. Morenu následne roztrhajú. V niektorých oblastiach tieto figuríny hádzali do vody, alebo spálili a popol rozsykali po poli. Morena bola synonymom smrti, zimy, zla a jej vynesenie z chotára vytváralo priestor pre nové obrady, ktoré mali zabezpečiť prosperitu v ďalšom vegetatívnom cykle. Veľkonočné sviatky sú sviatkami jarného novoročia. Nachádzame tu v mnohom analógiu so zimným novoročím. Pre jarné sviatky je neodmysliteľným atribútom vajce, ktoré je symbolom zrodu nového života, plodnosti, čo úzko súvisí s počiatkom nového vegetatívneho cyklu. Vajce nachádzame jednak ako súčasť stravy, v staršom období ho nosili Slovania i na hroby mŕtvych predkov, ako symbol kontinuity života. Tento atribút sviatkov jari sa stal predmetom dekoratívnosti, ktorá v rôznych oblastiach Slovenska nadobudla rozmanité formy. V popradskom okrese, napr. v Štrbe dievčence nechávali vajčka len hladké, jednofarebné. V obciach Batizovce, Gerlachov, Mengusovce je zasa rozšírené vyškrabávanie farebných vajčiek. Týmto predmetmi obdarúvali dievčence pri oblievačke mládenčov. V tejto podobe sa teda dostávajú na rovinu darov lásky.

Veľkonočné sviatky sú úzko späté s očistnou funkciou vody. Okrem obradného umývania na potoku a čistenia obydlia i osobnej hygieny stretávame sa s týmto žvlom počas Veľkonočného pondelka pri oblievačke dievčat mládencami. Oblievačky v súčasnosti ustupujú od svojich pôvodných foriem k symbolickému používaniu vody. Šibanie v našom regióne prakticky nezaznamenávame. 24. apríl — v deň Juraja podľa zvykoslovných predstáv nášho ľudu sa otvára zem a vychádza na povrch všetko dosiaľ v nej schované. Rastliny nájdené na Juraja, majú čarovnú moc. Z hľadiska vegetatívneho cyklu, mala svoje významné miesto májová zeleň. I v súčasnosti rozšíreným zvykom v oblasti celého Slovenska je Stavanie májov na Tu-

ríce. Regionálne odlišnosti nachádzame najmä v spôsobe realizácie. Podľa najstarších správ postavenie mája bolo prejavom vážneho záujmu o dievča. Neskôr máj stavali každému dievčaťu, no rozdiel bol v druhu postaveného stromčeka. V Liptovskej Tepličke všetkým dievčatám stavali mládenci smrek, no vyvolenej briezku. Na druhý deň so spevom a muzikou chodili chlapi po domoch vyberať za máje (smrek 25,— Kčs, breza 50,— Kčs).

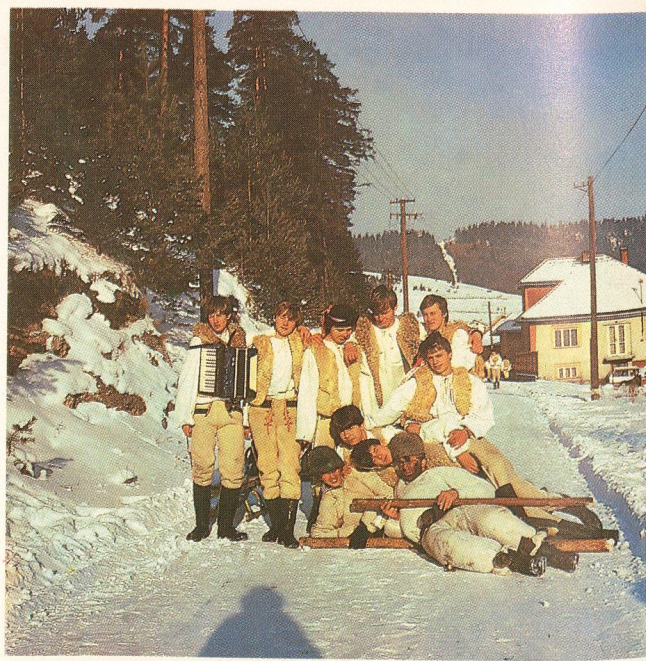
24. júna na J á n a sa stretávame dodnes i v našej podtatranskej oblasti s pálením Jánskych ohňov. U nás sa zachovali najmä v Hranovnici a v okolí Lendaku sa nazývali „subotki“. Pálenie Jánskych ohňov na holiach bolo v minulosti spojené so samopašnými hrami nielen mládenčov, ale i ženatých mužov a vydatých žien. Na Jána pripisoval ľud magickú moc rastlinám, kvitnúcim v túto noc. Najväčší účinok mali nazbierané pred východom Slnka a používali ich najmä v ľudovom liečení.

Práca na poli i zber úrody je zavŕšený **dožinkami**, ktoré sú vlastne symbolickým ukončením poľnohospodárskeho roka. Dožinkové slávnosti majú rovnako pôvod v pohanskom období ako poďakovanie božstvom za úrodu formou obetí. V našom storočí nachádzame odkladanie zrna, symbolizujúceho úrodu, do siatín v nasledujúcom roku, kedy malo zabezpečiť reprodukciu predchádzajúcej úrody. Rovnako veniec uvitý z plných klasov prinášali do izby i na Štedrý večer, aby tak symbolizovali dobrú úrodu v nasledujúcom roku. K výročnému zvykoslovnému cyklu patrí i Spomienka na zomrelých predkov. Podľa predstáv ľudu sa ich duše zúčastňovali na všetkých významných udalostiach rodiny. Deň, ktorý bol venovaný ich pamiatke, určil v VIII. storočí pápež Gregor IV. na 1. november. V priebehu vývoja sa tento sviatok Všetechsvätých ustálil na 2. november. V tieto dni chodia príbuzní a známi na hroby svojich blízkych páliť sviečky, čo súvisí s ochrannopurifikačnou funkciou ohňa, či ukladať kvety a vence, čo je však prvkom novým.

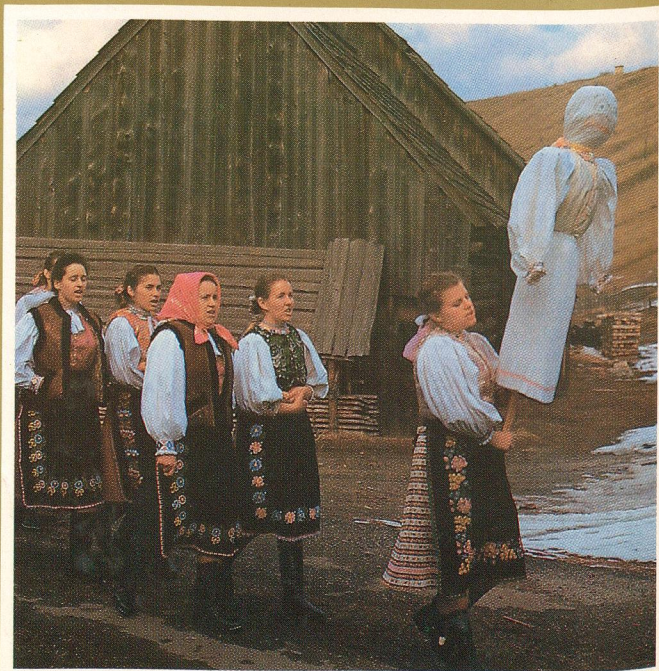
RODINNÉ ZVYKOSLOVIE

V otázke zvykoslovía okrem výročného zvykoslovného cyklu nemožno sa aspoň v stručnosti nezmeniť o základných rodinných zvykoch a obradoch, ktorými sú sprevádzané závažné udalosti, determinujúce zmeny v živote človeka a celej rodiny.

Zvyky spojené s narodením dieťaťa — K tomuto komplexu patrí už obdobie od tehotenstva ženy, kedy sa na ňu vzťahujú rôzne zákazy a podľa jej výzoru i konanie početné predpovede o budúcom dieťati. Napr. ak sa žena v tehotenstve zľakla, dieťa malo mať na tele ťak, nesmela sa pozrieť do zrkadla, aby dieťa nebolo škaredé a pod. Všeobecne tehotná žena, ale najmä žena počas pôrodu a po ňom bola považovaná za nečistú a až do vädzky



Fašiangy (Vernár)



Vynášanie moreny (Liptovská Teplička)



Vynášanie moreny (Liptovská Teplička)



Veľkonočné dary kúpačom (Batizovce)

mali k nej prístup zlé sily. Počas pôrodu a šestonedelia bola preto oddelená od okolia jej posteľ kútnou plachtou. Pri samotnom pôrode mali priaznivo vplývať na zmiernenie bolestí rodičky súčasti mužského odevu, či už klobúk položený na bruchu, nohavice a pod. (Veľká Lesná, Ostruňa). Po pôrode dieťa umyli a tento jeho prvý kúpeľ je znova spojený s niektorými magickými úkonmi, či poverovými predstavami. Napr. dieťaťu do vody kládli peniaz, alebo niekoľko zrníek maku, aby bolo bohaté. V Sp. Hanušovciach do vody kládli uvarené baranie nôžky, aby dieťa malo silu. Voda z prvého kúpeľa mala plodonosnú funkciu, a preto sa často vylievala na ovocné stromy, aby dobre rodili. Tento prvý kúpeľ dieťaťa je i formou magickoú očistou. Dalším dôležitým momentom bol krst. Táto magická očista dieťaťa je významnou zložkou v zvykoslovnom cykle. V súčasnosti krst vykonáva kňaz, symbolickým pokropením dieťaťa svätenou vodou. Od narodenia do krstu verili ľudia v ľahký prístup nečistých síl k dieťaťu, preto ho veľmi chránili. Na krst dieťa nesú krstní rodičia, ktorí ho zároveň obdarúvajú. Následná hostina na oslavu krstu sa nazýva krstinami. Posledným, dôležitým momentom v tomto zvykoslovnom komplexe je očista ženy-rodičky, vádzka. V tomto obradnom úkone vystupuje do popredia očistná funkcia ohňa. V minulosti žena pri prekročení prahu prešla i ponad žeravé uhlíky, dnes sa oheň objavuje v cirkevnom obrade so zapálenou sviečkou v ruke. Bezprostredne po vádzke je žena znova zaradená do pracovného a spoločenského života rodiny.

V rodinnom zvykosloví najbohatším je komplex s v a d o b ných zvykov a obradov. Samotný právny akt uzavretia manželstva — sobáš, je len jedným z množstva prvkov, tvoriacich svadbu ako celok. V stručnosti možno tento celok na základe slovanských obradov analyzovať na niekoľko častí:

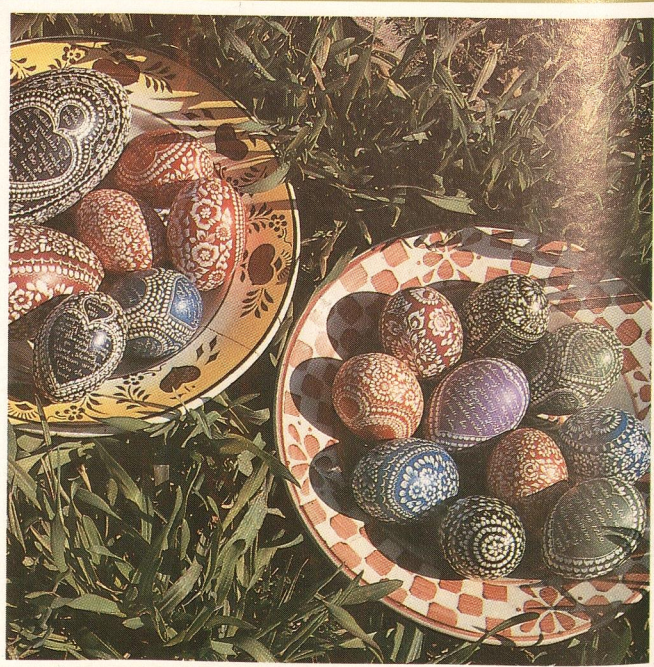
1. dohovor o uzavretí manželstva a vypytanie nevesty
2. odovzdanie nevesty ženíchovi — uzavretie manželstva
3. Príchod nevesty do ženíchovho domu
4. Snímanie venca a potvrdenie stavu de facto
5. Čepčenie nevesty na znak premeny dievčaťa na ženu.

Na tomto mieste nechceme popisovať podrobný priebeh svadby. Zo zvykoslovného hľadiska je však potrebné upozorniť na niektoré úkony. Ešte v predkresťanskom období práve tieto úkony obradného charakteru potvrdzovali právoplatnosť. Napr. v prípade uloženia nevestinej ruky do ženíchovej, či výmeny prsteňov. Rovnako ako deflorácia nevesty bola obradným aktom, vykonávaným za účasti celej svadobnej družiny. Po ňom sa dievčina stáva ženou i de facto. Samozrejme, postupným civilizačným vývojom a skultúrňovaním mravov dochádza i tu k zmenám a túto premenu v súčasnosti dokumentuje symbolické snímanie

venca, po ktorom zároveň nasleduje čepčenie. Ďalším príkladom vývoja obradov je zabráňovanie vstupu ženíchovej družine do domu nevesty, čo sa predpokladá ako pozostatok niekdajšieho spôsobu získavania ženy únosom, alebo kúpou, o čom zasa svedčí dodnes zachované platenie ženícha za nevestu, spojené s mnohými žartovnými momentami, vyplývajúcimi z charakteru svadby. Taktiež pitie pálenky poznáme z minulosti ako akt potvrdenia dohody.

Ďalšiu skupinu tvoria magické úkony na ochranu pred zlými silami, čo sa najmarkantnejšie prejavuje v čase prechodu nevesty z domu rodičov do domu ženícha. V tomto čase už nie je pod ochranou rodičovského domu, ale ani nový dom ju ešte neprijal. Preto sa verilo, že v tomto čase je nevesta najviac vystavená pôsobeniu zlých síl, pred ktorými ju malo ochrániť výskanie, hlasný krik, či strelba svadobčanov, ako i pokropenie svätenou vodou v neskoršom období. Ochranou pred démonmi a zlými silami boli i masky. Stretávame sa s nimi v poslednej časti svadobného zvykoslovného komplexu v posledný deň, ktorý je dňom svadobných hier. Tieto sa do dnešných čias zachovali len sporadicky. V našom regióne je však v Zamagurí dodnes známa hra „Stínanie kohúta“, ktorého prinášajú mládenci z dediny do svadobného domu, súdia ho za hriechy a odsúdia na zoľatie hlavy.

V svadobnom zvykosloví majú miesto aj úkony zmarené na splnenie želaného výsledku. S množstvom magických úkonov sa stretávame počas celej svadby. Už od prípravy výbavy, kedy sa bohatstvo malo zabezpečiť vkladáním mince do rohov vankúša, ďalej pri samotnom obrade nevesta napr. mala mužovi stúpiť na nohu, aby „mala vrch“, viackrát sa počas svadby stretávame s medom, ktorý mal zabezpečiť dobrotu nevesty, i s uložením chlapca do jej lona, aby mala dieťa mužského pohlavia, a množstvo ďalších úkonov. Smrť — v zvykosloví, spojenom s úmrtím, možno hovoriť rovnako ako v prípade svadby o zhode v základných momentoch, ktoré sa však v rôznych regiónoch rozvíjajú do rôznych foriem. Predzvesťou úmrtia je podľa predstáv ľudu správanie sa vtákov, či zvierat. Odlet vtákov z hniezd na dome znamenal blížiacu sa smrť niekoho z rodiny. Predzvesťou smrti bolo rovnako kuvikanie kuvíka, zavýjanie psa, či krtinec, vyhrabaný smerom od domu k bráne. Ak skon umierajúceho prebieha veľmi ťažko, v úkonoch nachádzame snahu o uľahčenie odchodu, napr. kladenie umierajúceho na zem je starým slovanským zvykom, symbolizujúcim moc zeme, ktorá život darovala, môže ho teda i vziať. Po úmrtí v dome pozakrývali zrkadlá, pootvárali všetky okná, aby duša mohla pokojne odísť a aby sa neusadila v dome. Umývanie mŕtveho pripisujeme i magicko-očistnú funkciu, rovnako ako ohňu, čo dodnes



Vel'konočné vajíčka (Batizovce)



Jánske ohne (Lendak)



Krst (Lendak)



Mladucha s družbom (Štrba)

symbolizuje zapálenie sviečok pri mŕtvom. Pri odchode z domu rozlúčil sa zomrelý s príbytkom tým, že truhlou trikrát udreli o prah. Truhlu museli vyniesť nohami von, čím sa zabraňovalo návratu zomrelého. V súvislosti s pohrebnými obradmi sa zmienime ešte o tzv. „plačkách“, ktoré v plači vykladali nad mŕtvym a spomínali jeho dobré vlastnosti. Súčasťou pohrebných zvykov je kar, pohrebná hostina v smútočnom dome. Podľa predstáv ľudu duša zomrelého sídli v stromoch, a tak cintoríny umiestňovali do odľahlých miest v blízkosti lesov a hájov, a stávali sa tak posvätnými. V závere výročného a rodinného zvykoslovia treba spomenúť i slovesné prejavy, viažúce sa na väčšinu zvykoslovných úkonov, či už zaklínania, piesne, vinše, či koledy, ktorých úloha je umocniť ten-ktorý úkon. V súčasnosti mnohé zvykoslovné úkony vo všeobecnosti stratili svoj význam, niektoré zanikli, iné sa prispôbilibi novým podmienkam, alebo na ich základe vznikajú nové. Možno tu vidieť úzku súvislosť s predstavami a vedomosťami ľudu, s ich spôsobom života a jeho súvisiacimi zmenami.



Použitá literatúra: E. Horváthová: Rok vo zvykoch nášho ľudu; Tatran Bratislava; 1986
 J. Olejník: Ľud pod Tatrami; Osveta Martin; 1978
 J. Michálek a kolektív: Liptovská Teplička; Vsl. vydavateľstvo, Košice; 1973



Prenášanie perín nevesty (Lendak)



Prevážanie „Rucha“ (Štrba)



Cintorín na Všechnvátých (Lendak)

PIESEŇ, ZVYK I OBYČAJ, PREUKAZATEĽNOSŤ IDENTITY NÁRODA. VÝROČNÝ ZVYK I OBYČAJ DIVADLO DEDINY, POTREBNE NIELEN PRE OKO A SRDCE ALE I ODPOČÍTAVANIE ROKOV Z ĽUDSKÉHO ŽIVOTA.

PIESEŇ KORENIE ŽIVOTA, TANEC BÚRENIE I KROTENIE KRVE, PRÍSLOVIA A POREKADLA DOBRÁ RAĎA I VAROVANIE OTCOV, ČEZ MÚDROST VEKMI ZACHOVANÚ S PREŽITEJ RADOSTI I BIEDY.

DVANÁŠŤ MESIACOV V ROKU A V NICH PREDEL SLNOVRATOV A ROVNODENNOSTI AKO U HODIN S CÍFERNÍKOM DVANÁŠŤICH PRISTAVENÍ. PRISTAVENÍ NOVÉHO ŽIVOTA SPOJENÉHO S RADOSŤOU I ODCHODOM, SPOJENÉHO S BÔĽNYM SMÚTKOM.

(ŠV.)



Obrazová publikácia k XIV. ročníku Zamagurských folklórnych slávností v Červenom Kláštore v edícii Vôňa domoviny.

Zodpovedný redaktor: PhDr. Peter Švorc • Autorka: PhDr. Zdena Krišková • Autori fotografií: Mária Baranová, Alexander Jiroušek, Ľudovít Tamáš • Grafická úprava: Anton Foldeš, Ladislav Mordavský • Vydalo: Podtatranské múzeum v Poprade • Náklad: 3 000 výtlačkov • Číslo ISBN: 80—900411—5—9 • Vytlačili: Duklianske tlačiarne z. p. Prešov, • prev. Poprad
Cena: 5 Kčs